

¹Асқарова Г.А.,* ²Узденова Ф.К.

¹магистр, педагог-сарапшы, Х.Досмухамедов атындағы
№4 ЖОБ тарих пәнінің мұғалімі, Шымкент, Қазақстан

²магистр, Айбек атындағы №14 ЖОБ тарих пәнінің мұғалімі, Шымкент, Қазақстан

ТҮРКІСТАН ОБЛЫСЫНЫҢ ТАРИХИ ЕСКЕРТКІШТЕРІ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК-МӘДЕНИ МАҢЫЗЫ

Автор корреспондент: ask.g.81@mail.ru

Түйін: Бұл мақалада Қазақстан Республикасында туризмді дамыту мәселесі қарастырылады, туризмнің бір бағыты этнотуризм болып табылады. Түркістан облысында өзіндік мәдениеті бар және тарихи тарихына бай ескерткіштер бар. Түркістан облысының аумағында 10-ға жуық көрікті жерлер Түркістан қаласындағы "Әзірет Сұлтан" қорық-мұражайында орналасқан.

Статистикалық деректерді талдау Қазақстандағы туризмнің дамуының оң үрдістері мен тарихи маңызы бар туристік объектілерге деген қызығушылықтың артып келе жатқанын көрсетеді. Қазақстан аумағының басым бөлігі таулармен айналысқандықтан, олар шетелдік туристер үшін ең тартымды ресурс. Ғаламдық туризм нарығында экскурсиялық туризм жоғары сұранысқа ие. Бұл халықтың жұмыспен қамтылуы мен табысының тұрақты өсуін, туризммен сабақтас салалардың дамуын ынталандыруды және ұлттық экономикаға инвестициялар ағынын ұлғайтуды қамтамасыз етеді. Қазақстан Республикасы әлемдік туристік нарықтарға белсенді түрде шығудың объективті алғышарттарына ие. Қазақстанның негізгі туристік өнімі алуан түрлі табиғи ресурстар, тарихи және мәдени мұра болып табылады.

Кілт сөздер: кесене, туризм, ескерткіштер, мұражай, көрікті жерлер, тарихи орындар, қазба жұмыстары

Халықаралық туризм қазіргі уақытта сыртқы экономикалық қызмет салаларының неғұрлым серпінді дамып келе жатқан қатынастарының бірі болып табылады. Қазақстан бірегей табиғи ресурстарға және көшпелі халықтың өзіндік мәдениетіне ие бола отырып, халықаралық және өңірлік нарықтарда туризмді дамыту үшін іске асырылмаған зор әлеуетке ие. Рекреациялық ресурстар мен тарихи-мәдени мұраның туристік әлеуеті Қазақстанға халықаралық туризм нарығына үйлесімді кірігуге және елде туризмнің қарқынды дамуына қол жеткізуге мүмкіндік береді. Бұл халықтың жұмыспен қамтылуы мен табысының тұрақты өсуін, туризммен сабақтас салалардың дамуын ынталандыруды және ұлттық экономикаға инвестициялар ағынын ұлғайтуды қамтамасыз етеді. Республика бизнесмендер, спортшылар, ғалымдар, экстремалды демалуды ұнататындар үшін, сондай-ақ Ұлы Жібек Жолында орналасқан елдердің тарихы мен бүгінгі күніне қызығушылық танытатын адамдар үшін тартымды бола түсуде. Қазақстан-өзіндік мәдениеті мен бай тарихи өткені бар ел, сондықтан осы өңірдегі туризм бағыттарының бірі этнотуризм болып табылатыны таңқаларлық емес.

Түркістан облысының көрнекті орындарының бірі – Түркістан қаласы аумағында орналасқан Қожа Ахмет Яссауи кесенесі. Қожа Ахмет Яссауи кесенесі-қазіргі Қазақстан аумағындағы ЮНЕСКО-ның ресми мақұлдаған және қорғауға алған алғашқы тарихи-мәдени объект, Түркістан қаласындағы "Әзірет Сұлтан" қорық-музейінің Орталық көрікті жері. Қазіргі кесене 233 жылдан кейін Тимуридтер империясының қолбасшысы және негізін қалаушы Тамерланның бұйрығымен орнатылды және ол тірі кезінде 1405 жылға дейін созылды. Нәтижесінде тек аркалы кіру порталы аяқталды. Ежелгі уақытта Түркістан басқа атқа ие болған-Ясси. Қоныс Ұлы Жібек жолының Дешті Қыпшақ даласымен байланыстыратын маңызды пункті болды. Керемет фарфор, жібек және зергерлік бұйымдарды тасымалдайтын Персия, Византия және Қытайдан керуендер көрші арқылы өтті. Бірақ бұл жер, ең алдымен, өзінің көрнекті тұрғыны – ақын Қожа Ахмет Ясауимен танымал. Ақын сопылықтың түркі тармағының басшысы деп аталады. Оның ізгілігі мен ар-намысын дәріптейтін өлеңдерін халық жатқа оқып, Ясси мен оның төңірегіндегі Даштикипчак даласынан тыс жерлерге таратты. Дала көшпенділері кеңес алу үшін Дана

ақынға келді. Уағыздарында Қожа Ахмет Ясауи адамдарды адал болуға шақырды, ашкөздікті жек көруді үйретті. Ясауи өлеңдері Орталық Азия халықтарының әлемдік мәдени мұрасына енді. Аңыз бойынша, Ясауи Мұхаммед пайғамбардың ізбасары болған. Алпыс үш жасқа толғаннан кейін, пайғамбар қайтыс болған жас, Ясауи мешіттің зынданында ерікті түрде болды, онда ол қалған өмірін дұғалар мен уағыздарда өткізді. Ол 1166 (67) жылы қайтыс болды және кейіннен бүкіл әлем мұсылмандары үшін жаппай қажылық орнына айналған кішкентай кесенеге үлкен құрметпен жерленді. Бұл кесенеге үш рет бару қажыға Меккеге теңелді. Кесене кешенінің құрамына: қазандық (салтанатты бөлім), Ясауи қабірі (құлпытасы бар шағын күмбезді үй-жай), әдемі безендірілген және тамаша сақталған шағын (дұға бағышталған) мешіт, асхана, сондай-ақ құдық және басқа да тарихи объектілер кіреді. Екі сарай залын Түркістанда орналасқан қазақ хандары салтанатты үй-жай ретінде пайдаланған. Алты ғасырға жуық уақыт ішінде, XX ғасырдың басына дейін, кіші Сарай да құрметті адамдардың қабірі рөлін атқарды, ал Үлкен зал негізгі дипломатиялық бөлме және қауымдастық өкілдерінің кездесу орны болды. Үлкен сарайдың батыс бөлігінде тарихи кітапхана орналасқан. Кесененің басты мазары-тай қазан. Бұл мұсылман әлемінің шығыс бөлігіндегі ең үлкен су ыдысы. Аңыз бойынша, тостаған Қарнақ ауылында (Түркістаннан 25 км) жеті металдан құйылған. Тостағанның беті Бұл Қожа Ахмет Ясауи кесенесіне арналған Тимурдың сыйы деген жазуы бар ою-өрнектермен безендірілген, Шығарылған жылы көрсетілген және "Бата бер" және "Аллаһтың патшалығы" деген тіркестер жазылған. Кеңес заманында тостаған Эрмитаж экспозициясының бөлігі болды, бірақ 1988 жылы ол кесенеге қайтарылды. Тағы бір көрнекті орын-Айша бибі кесенесі. Жамбыл облысы, Жамбыл ауданы, Айша-бибі ауылында, Тараз қаласынан 18 шақырым жерде орналасқан Айша-бибі кесенесі республикалық маңызы бар сәулет ескерткіші болып табылады. Кесененің негізі-текше. Оның төрт бұрышында массивті бағандар орналасқан. Дизайнға кішкентай тауашалар, кішкентай бағандар, аркалар, ланцет аркалары, терракоталық плиткалар қолданылды. Кесененің өрнектерінде Андронов және сақ тайпаларының өнерінен тамыр алатын геометриялық, зооморфтық және солярлық сарындарды қамтитын Қазақстанның ежелгі тайпаларының ою-өрнек өнерінің дәстүрлі түрлері біріктірілген. Кесененің алғашқы зерттеушісі 1893 жылы орыс археологы Василий Бартольд болды. 1960 жылы кесенені қорғау үшін қорғаныс әйнегі салынды және ол білім беру және туристік мақсаттарда пайдаланылды. 2002 жылы Нишан Рамето сәулет ескерткішін қалпына келтіру және оның айналасындағы саябақ салу үшін жалданды. Кесене өз жоспарында центрлік, шаршы құрылымды білдіреді. Кіру шығыс жағында орналасқан. Кесененің бұрыштары үш шаршы бағандармен безендірілді. Құрылымның ортасында қабір тасы орналасқан. Қалыңдығы 80 см кесене қабырғалары үш бөліктен тұрады: ішкі – күйдірілген кірпіштен қаланған, сыртқы – оюланған өрнегі бар плиталардан, сондай-ақ қабырғаның ортасындағы саз балшықпен және ақаулы плиткалардың сынықтарымен бітелген кеңістіктен. Қабырғалар мен бағандарды берік байланыстыру үшін арчадан жасалған ағаш арқалықтар салынған.

Қожа Ахмет Ясауи кесенесінен алыс емес жерде, 350 метр жерде Күлтөбе қалашығы бар, б.з.д. бірінші мыңжылдықтың ортасы – XIV ғ., кеш ортағасырлық Түркістан қалашығының шығыс шетінде орналасқан. Бұл биіктігі 9 метрге дейін, ауданы шамамен 150x120 метр болатын тұрақты емес сопақша пішінді массивті түйнек. Кеш ортағасырлық Түркістан қаласы тарихының соңғы кезеңінде, XIX ғасырда Күлтөбе бөгені, бүкіл Оңтүстік рабат сияқты, бекініс қабырғасымен қоршалып, сол арқылы кеш Түркістанның планиграфиялық құрылымына және біртұтас бекініс жүйесіне қосылды. Күлтөбемен алғашқы археологиялық материалдарды Т.Н. Сенигованың басшылығымен Түркістан отряды алды. 1972 жылы мұнда бұғының батыс бөлігінде қазба жұмыстары жүргізілді, бірақ XVIII - XIX ғғ. даталанған қатардағы тұрғын үй кешендерінің жоғарғы көкжиегінде ашылғаннан кейін ондағы жұмыстар тоқтатылды, Күлтөбеден байқаусызда табылған VII–VIII ғғ. Отырар монетасы туралы деректер және төменгі қабаттардың жалаңаштарынан жиналған ерте ортағасырлық керамика туралы қысқаша мәліметтер ғана жарияланды.

Ахмет Ясауи ханакасынан оңтүстікке қарай 150 м жерде үлкен Хильвет орналасқан. Түркістандағы үлкен Хильвет ортағасырлық Түркістан қалашығының аумағында орналасқан. Хильветалар (жерасты мешіттері) қазіргі Орта Азия мен Қазақстан аумағындағы халықтар арасында кең таралған. Түркістанда хильветтің пайда болуы 62 жасында жер астына түсіп, қалған өмірін сол жерде өткізген Ахмет Ясауидің қызметімен байланысты. Атап айтқанда, бұл жалғыздық кезінде ол "Хикмет" діни және моральдық өлеңдер жинағын жазған деп болжанады. 40-жылдардың басында хильвет Түркістан май зауытын салу үшін кірпішке бөлшектелді, ал ғимараттың ең ежелгі бөлігі ғана сақталды. Хильветтің сәулет-археологиялық зерттеуі, сондай-ақ 1941 жылы жасалған құрылымның орналасуы Сізге жартылай жер асты кең, тұрақты емес пішінді тегіс төбесі бар ескерткішті қайта құруға мүмкіндік береді. Ғимараттың соқыр қасбеттері сазды ерітіндімен сыланған. Ғимаратта 2 кіреберіс болды, біреуі негізгі, Оңтүстік қасбеттен, екіншісі - экономикалық - батыстан. Хильвет ғимараты бірқатар функционалды әр түрлі бөлмелерден тұрды: намаз оқуға, қажылардың тәулік бойы болуына, салттық дәрет алуға, тұрмыстық бөлмелерге арналған.

Түркістанда Қожа Ахмет Яссауи кесенесінің қабырғасынан 60 метр қашықтықта ежелгі сәулет ескерткіші – Рабия Сұлтан Бегім кесенесі орналасқан. 1451 жылы Рабия көшпелі өзбектер хандығының билеушісі Әбілхайырға тұрмысқа шығады. Оның екі ұлы - Кучкунчи мен Суюниш дүниеге келді, олар кейіннен хан болды. Күйеуі қайтыс болғаннан кейін, Рабия 17 жыл Түркістанда тұрып, 1485 жылы қайтыс болды. Кесенені Рабияның ұлдары тұрғызған. Ескерткіштің ауданы - 62 шаршы метр. Жерлеу ғимаратының ішінде бес бөлме – сегіз бұрышты зал, екі шаршы және екі тікбұрышты бөлме. Сегіз бұрышты ғимарат биік цилиндрлік күмбезбен безендірілген. Негізгі қасбет екі биік тіректерде тұрған арка түрінде жасалған. Мазар кесененің оңтүстік-шығыс бөлігінде орналасқан. Мұнда былғарыдан жасалған ағаш табыт бар. Ахмед Яссауидің ханаки (сопылық мекен) күмбезінің астына көшірілген қабір тастарының арасында Рабия Сұлтан Бегім Тасы бар. Онда былай делінген: "бұл Құдай кешірген, кешірілген, ізгілікті Рабия Сұлтан Бегімнің, шейіт болған марқұмның қызы, күшті, ұлы Сұлтан Ұлықбек Гураганның, күшті Әмір Тимур Гураганның ұлы. Құдай олардың барлық қабірлерін сот күніне дейін жарықтандырсын. Бұл пайғамбар сайлаған жаңа ай дәуірінің 890 айының бірінде уақытша тұрғын үйден Мәңгілік монастырға кету болды-оған мейірімділік пен бейбітшілік болсын". Сәулет ескерткіші туралы тарихи деректер XVI ғасырда табыла бастады. 1895 жылы Ресей әскери күштері "бір күнде құлап кетуі мүмкін тым ежелгі ғимарат" деген сылтаумен күмбезді бұзып, қабырғалардың бір бөлігін бөлшектеді. Тек жүз жылдан кейін жерлеу ғимараты қалпына келтірілді. Бүгінгі таңда бұл әдемі ортағасырлық ғимарат Хазірет Сұлтан мұражай-қорығына кіреді. Рабия Сұлтан Бегім кесенесі Түркістан шеберлері жасаған алғашқы сәулет ескерткіштерінің бірі ретінде жоғары бағаланады.

Шығыс моншасы, ежелгі түрік моншасы сияқты, бір мезгілде су мен ыстық ауаның әсерімен денені жууға арналған. Бұл типтегі моншалар ежелгі дәуірден бастап Оңтүстік Қазақстан аумағында кең таралған, оны ежелгі Жібек Жолында орналасқан Тараз, Отырар және басқа қалаларда археологтардың ашқан жаңалықтары дәлелдейді. Денедегі тердің қарқынды бөлінуінің нәтижесінде тотығу процестері күшейеді, метаболизм жоғарылайды, бүйрек қызметі жеңілдейді. Капиллярлардың кеңеюі мен тарылуы арқылы жылу мен суықтың өзгермелі әсері қан қысымы мен жүрек қызметіне оң әсер етеді. XVI-XVIII ғғ. шығыс моншасы Қ.А.Яссауи кесенесінің сәулет кешеніне кіреді. Ашық жерде, XX ғасырдың басына дейін ол қазір қираған ортағасырлық қаланың тығыз тұрғын үй ортасында болды. Жартылай жер асты - көп күмбезді құрылыс күйдірілген шаршы кірпіштен қаланған. Қасбеттер сәндік әшекейлерсіз, қабырғалары кірпіш құрылымымен. Ғимараттың мәнерлілігін айван ашқан күмбездер тобы береді. Көлемі, функционалдық мақсаты және құрылыс уақыты бойынша әртүрлі 9 үй-жайдан тұрады. Ескі бөлікке 7 бөлме кіреді- "балхи" қоймасымен жабылған киім бөлмесі, негізгі жуу залы, ортасында 8 қырлы суфасы бар 8 қырлы, ыстық және суық, су резервуарлары бар залдар және т.б.

"ыстық" залда массажға арналған кең суфа бар. Су жинау резервуарларға ашық ойықтар арқылы жүзеге асырылды. Моншаның ішкі жағы сыланған, қазіргі уақытта кірпішпен қапталған.

Қожа Ахмет кесенесінен 12 метр жерде Есім хан кесенесі бар. Өзірет Сұлтан қорық-музейінің құрамына кіреді. Есім кесенесі-Қазақстан Республикасы Түркістан облысы Түркістан қаласындағы XVII ғасырдың сәулет ескерткіші. Қазақ хандығы ханы Есімнің қабірінің үстіне тұрғызылған. XVIII ғасырдың аяғы мен XIX ғасырдың басында кесене жартылай қирады. Ол күйдірілген кірпіштен салынған және төртбұрышты пішінді (9x9 метр). Негізгі қасбет портал түрінде жасалған. Қасбеттер геометриялық өрнектермен безендірілген. Кіреберіс кесененің оңтүстік-шығысында орналасқан. Сақталған қабырғаның ені 1,2 метр. Еден күйдірілген шаршы кірпішпен қаланған. Кесененің сақталған бөлігі 2000 жылы қайта құрылды.

Қожа Ахмет Яссауи кесенесінен оңтүстікке қарай 160 метр жерде, үлкен Хильветтің жанында орналасқан жұма мешітін де атап өтуге болады. Жұма мешіті - Қазақстанның Түркістан қаласының тарихи орталығындағы сәулет ескерткіші. "Өзірет Сұлтан" мемлекеттік тарихи-мәдени қорық-музейінің құрамына кіреді. Кейбір мәліметтер бойынша, құрылыс XVIII ғасырда басталған [1], бірақ, кем дегенде, бүгінгі күнге дейін сақталған нұсқада мешіт XIX ғасырда салынған. Осыған ұқсас мешіттер Түркістанда XIX ғасырдың соңында 40-қа дейін болған, бірақ XX ғасырда олар жоғалған. Ғимарат Солтүстік және шығыс қасбеттермен іргелес орналасқан айванмен жоспарда төртбұрышты. Төбенің биіктігі шамамен 4 м. бөлменің ортасында шатырды қолдайтын сегіз бұрышты баған бар. Қабырғалары шикі кірпіштен қаланған. Интерьерлері мен қасбеттері сыланған. Төбесі тегіс, жер жамылғысы бар массалық құрылым. Түпнұсқа дизайн тек ішінара сақталды. Бағандар мен төбелер қара қоңыр түске боялған. Карниз тақталарында полихромды өсімдік әшекейлері бар. Айвандағы төрт михраб тауашалары Анар бұталарының суреттерімен безендірілген, олардың үстінде көгілдір фонда жұп көгершіндер бар. Басқа әшекейлер (соның ішінде михраб) жоғалды. Михраб пен мешіттің безендірілуі жоғалған. Айвандағы 4 михраб тауашалары көгілдір суреттермен безендірілген, олардың үстінде екі көгершін бар анар бұталары бейнеленген. Биік, шамамен 4 м, төбелер, үлкен терезелер мен есіктер, ағаш едендер, карниздер мен қабырғалардағы суреттер мешітті қалалық ғимарат ретінде анықтайды. Мешіт ғимараты 1980 жылы қалпына келтірілді, бірақ мешіт әлі күнге дейін жұмыс істемейді. Қазіргі уақытта Жұма мешіті сол атақты мұражайдың қарамағында.

Түркістан облысындағы ортағасырлық тағы бір қалашық – Сауран. Қалашық Түркістан облысы Түркістан қаласына бағынышты аумақта, қаладан солтүстік-батысқа қарай 43 км, Қызылорда облысының әкімшілік шекарасынан 1,5 км жерде орналасқан. Ескерткіш орталығы Түркістанда орналасқан "Өзірет Сұлтан" мемлекеттік музей-қорығының құрамына кіреді. Қазіргі Сауран ауылы қалашықтан оңтүстік-шығысқа қарай 14 км жерде орналасқан. VI-XIII ғасырларда Сауран қаласы кейінгі қаладан оңтүстік-шығысқа қарай 3 км жерде орналасқан, қазір бұл қалашық Қаратөбе деп аталады. Қазіргі Сауран қалашығының орнындағы қала XIII-XVIII ғасырларда жұмыс істеді, содан кейін ол тасталды. Сауран керуен жолы өтетін Қаратау мен Сырдария жоталары арасындағы өткелді бақылайтын маңызды сауда-экономикалық орталық болды. Қала халқы 3-тен 15 мыңға дейін бағаланады. Қалашық жоспары сопақша, солтүстік-шығыстан оңтүстік-батысқа қарай 800 м, солтүстік-батыстан оңтүстік-шығысқа қарай 550 м созылған. Сауран – Қазақстан аумағында қяризар жүйесі – егістіктерді суаруға арналған жерасты каналдары бар құдықтардың ирригациялық жүйесі алғаш табылған жер, 2002 жылы осындай құрылыстар Түркістан оазисінің тағы үш жерінен табылған. Араб географы Макдиси былай деп жазды: "Сауран (Савран, Сабран) — 7 қабырғамен қоршалған үлкен қала, собор мешіті ішкі қалада орналасқан". XIV ғасырдың бірінші жартысында Сауран Жошы Ақ Ордасының астанасы болды. Мұнда 1320 жылы Ақ Орданың билеушісі Сасы-Бука жерленген. 1465-1718 жылдар аралығында – Қазақ хандығы қалаларының бірі. 1514-

1515 жылдары Сауран қаласында ақын Васифи өмір сүрді, ол қала мен айналаның сипаттамасын қалдырды. 1723-1727 жылдары жоңғарлар қиратқан қалалар қатарында болды. Ежелгі қала XIX ғасырдың басында біржола тасталды.

Қазақстан Республикасы әлемдік туристік нарықтарға белсенді түрде шығудың объективті алғышарттарына ие. Қазақстанның негізгі туристік өнімі алуан түрлі табиғи ресурстар, тарихи және мәдени мұра болып табылады. Статистикалық және эмпирикалық деректерді талдау Қазақстанның туристік өнімдеріне қызығушылықтың артқанын және туризмді дамытудың оң үрдістерін айғақтайды.

Әдебиеттер тізімі:

1 Қалиева Г. ҚР Туризм дамуының қазіргі жағдайын бағалау // Поиск/Ізденіс №4, 2003 жыл, Б.53-57.

2 Уахитова Г.Б Қазақстан экономикасындағы туристік қызметтер нарығын басқару. Канд. диссертация, Қарағанды, 2008 ж. Б.107-117.

3 2005-2009 жылдардағы Қазақстан туризмі. Статистикалық жинақ ҚР Статистика агенттігі. Астана қ., 2010 ж., 147 б.

4 Медведева Ю.А. Қазақстандағы келу және ішкі туризмнің даму тенденциялары // АльПари, №1-2, 2009 жыл, 230-234 бет.

5 Мухтарова К.С., Тажиева С.К. Қазақстан Республикасындағы туристік индустрияның қазіргі даму деңгейі // САЯСАТ POLICY №12 2009 ж., 13-16 б.

Аннотация: В данной статье рассматривается проблема развития туризма в Республике Казахстан, одним из направлений туризма которого является этнотуризм. В Туркестанском крае есть исторические памятники с самобытной культурой и богатым историческим прошлым. На территории Туркестанской области насчитывается около 10 достопримечательностей в заповеднике-музее «Азрет-Султан» в городе Туркестан. Анализ статистических данных показывает растущий интерес к туристическим объектам исторического значения и позитивные тенденции в развитии туризма в Казахстане. Поскольку большая часть территории Казахстана занята горами, они являются наиболее привлекательным ресурсом для иностранных туристов. Приключенческий туризм пользуется большим спросом на мировом туристическом рынке. Это обеспечит устойчивый рост занятости и доходов населения, стимулирование развития смежных с туризмом отраслей и увеличение притока инвестиций в национальную экономику. Республика Казахстан имеет объективные предпосылки активного выхода на мировые туристские рынки. Основным туристским продуктом Казахстана являются различные природные ресурсы, историческое и культурное наследие.

Ключевые слова: мавзолей, туризм, памятники, музей, достопримечательности, исторические места, раскопки

Abstract: This article deals with the problem of tourism development in the Republic of Kazakhstan, one direction of tourism is ethnotourism. In the Turkestan region there are historical monuments with original culture and rich historical past.

On the territory of Turkestan region there are about 10 attractions in the reserve-Museum "Azret-Sultan" in the city of Turkestan. The analysis of statistical data shows the growing interest in tourist sites of historical importance and positive trends in the development of tourism in Kazakhstan. Since most of the territory of Kazakhstan is occupied by mountains, they are the most attractive resource for foreign tourists. Adventure tourism is in high demand in the global tourism market.

This will ensure stable growth of employment and income of the population, stimulate the development of industries related to tourism, and increase the inflow of investment into the national economy. The Republic of Kazakhstan has objective prerequisites for active entry into the world tourism markets. The main tourist product of Kazakhstan is a variety of Natural Resources, historical and cultural heritage.

Keywords: mausoleum, tourism, monuments, Museum, attractions, historical sites, excavations